

Kannanotto ja kompensatioehdotus Petola-asiaan

Khall 28.05.2024 § 109
279/11.01.00.03/2024

Valmistelija Kaupunginjohtaja Juhana Juntunen puh. 044 725 5222.

Petola-kysymys on ollut kaupungin tärkein edunvalvonta-asia. Kuhmon kaupunki on tuonut koko ajan esille sen, että Petolan lakkauttaminen olisi lainvastainen päätös. Asian tärkeyden takia kaupunki on teettänyt oman selvityksen Petolasta, sen jatkamisen mahdollisista eri vaihtoehtoista ja esityksen korvaavasta kompensatiosta. Selvityksen tekijänä on ollut Metsähallituksen edellinen pääjohtaja Pentti Hyttinen. Selvitystä on tehty tiiviissä yhteistyössä kaupungin viranhaltijoiden kanssa ja selvitykseen on haastateltu asiaan liittyviä avainhenkilöitä. Selvityksen nimenä on Petolan tulevaisuus selvitys.

Em. selvitykseen sisältyy esitys korvaavasta kompensatiosta. Jos Metsähallitus luopuu Petolasta ja/tai sen toimintojen ylläpitämisestä, Kuhmon kaupunki edellyttää korvaavana kompensationa, että Metsähallitus käyttää vastaavan euromäärän luontomatkailun kehittämiseen. Asia voidaan käytännössä toteuttaa siten, että Metsähallituksen vuosituloksesta, joka on saatu puunmyyntituloista Kuhmosta, osa palautettaisiin takaisin Kuhmoon.

Asian tausta

Kainuun, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelman luonnos tuli lausuntokierrokselle keväällä 2023. Luonnonvarasuunnitelma (LVS) ohjaa Metsähallituksen toimintaa maakuntien alueella vuosina 2023–2028.

Kuhmon osalta luonnoksessa oli luontokeskus Petolaa koskeva kirjaus. Luonnoksen mukaan Metsähallituksen luontopalvelut pyrkii lakkauttamaan luontokeskus Petolan nykyisen kaltaisena. Luonnoksen mukaan suunnittelualueella Kuhmon luontokeskus Petolan toiminta entisenlaisena lakkaa, ja toimintaa kehitetään digipalveluihin.

Metsähallituksen Luontopalvelujen omistuksessa on tällä hetkellä Tönölän kaikki kiinteistöt: luontokeskus Petola, kaksi toimistorakennusta ja majoitustiloja. Ystävyyden puiston lakiesitystä valmisteltaessa 1989–1990 Kuhmon kaupungin myönteisen suhtautumisen ehtona oli, että puiston perustamisesta aiheutuvat työpaikkamenetykset tulevat täysimääräisesti korvatuiksi. Keskeisimmät työpaikkamenetykset koituivat Elimyssalon alueen jättämisestä metsätaloustoiminnan ulkopuolelle. Se pienensi Kuhmon hoitoalueen vuosittaista hakkuusuunnitetta arviolta noin 12 800 m³ (koko hoitoalueen hakkuusuunnite oli tuolloin noin 300 000 m³/v). Ystävyyden puiston perustamisen arvioitiin vähentävän Metsähallituksen Kuhmon hoitoalueen metsätalouden työpaikkoja kuuden metsurityöpaikan verran. Lisäksi väheni metsätyönjohdosta, puutavarankuljetuksesta ja metsätraktorin käytöstä yhteensä kolme työpaikkaa. Ison-Palosen ja Maariansärkän ls-alueiden laajentaminen aiheutti 0,5-1 työpaikan menetyksen. Yhteensä vaikutus oli arviolta noin 10 työpaikan vähennys. Kuhmon kaupunki edellytti, että kaupunkiin perustetaan Ystävyyden puiston opastus- ja tutkimuskeskus.

Kuhmon kaupunginhallitus antoi luonnonvarasuunnitelmaan lausunnon 25.4.2023 §:n 126 kohdalla. Lausunnossaan Kuhmon kaupunki muistutti, että Petolan toiminta on osa kompensatiotoimenpiteitä, jotka käynnistettiin lievittämään valtion luonnonsuojelualuepäättöksestä Kuhmon aluetaloudelle aiheutuneita pysyviä tulo- ja työllisyysmenetyksiä. Kuhmon kaupunki pitää tärkeänä, että Metsähallituksen Kainuussa sijaitsevien kansallispuistojen, virkistys- ja retkeilyalueiden tiedot ovat helposti saatavilla ja ajan tasalla, jotta ne palvelevat alueen matkailijoita ja retkeilijöitä. Luontokeskus Petolan lakkauttaminen olisi lainvastainen päätös.

Metsähallituksen luontopalveluiden kanssa pidettiin neuvottelu syksyllä 2023. Neuvottelussa Kuhmon kaupunki nosti esille suunnitelman (lakkauttaa Petolan toiminta) lainvastaisuuden. Metsähallituksen luontopalveluiden suunnitelma lakkauttaa luontokeskus Petola entisenlaisena ei ole vielä edennyt, koska Kuhmon kaupunki vetosi lakiin ystävyyspuistosta. Ystävyyspuistosta annetun lain 6. §:ssä on säädetty puiston opastus- ja tutkimuskeskuksen perustamisesta Kuhmoon. Luontokeskus Petolan lakkauttaminen olisi siten lainvastainen päätös.

Lainsäädäntöhanke Ystävyyspuistosta annetun lain (488/1990) muuttamisesta

Metsähallituksen Luontopalveluita ohjaa ympäristöministeriö. Ympäristöministeriön näkemyksen mukaan keskukselta luopuminen edellyttää ensin puistosta annetun lain muuttamisen eli Kuhmon vetoaminen suunnitelman lainvastaisuuteen toi asialle hieman lisää aikaa.

Kaupungin saaman virallisen tiedon mukaan Ympäristöministeriö on tänä keväänä käynnistämässä lainsäädäntöhankkeen Ystävyyspuistosta annetun lain (488/1990) muuttamiseksi. Hankkeen tavoitteena olisi mahdollistaa Ystävyyspuiston Petolan opastus- ja tutkimuskeskuksen lakkauttaminen ja Tönölänniemen kiinteistökokonaisuuden luovuttaminen valtion omistuksesta. Ympäristöministeriön mukaan Petolan luonto- ja tutkimuskeskuksesta luopuminen on tullut erityisen ajankohtaiseksi valtionhallinnon talouden sopeutustoimien myötä. Metsähallituksen Luontopalvelujen rahoitustaso on laskenut merkittävästi, ja Luontopalvelut tarkastelee käynnissä olevassa säästöohjelmassaan koko hallinnassaan olevan rakennuskannan ja palveluverkoston kokonaisuutta ja sen vähentämistarpeita.

Kuhmon kaupunki ei hyväksy Ystävyyspuiston Petolan opastus- ja tutkimuskeskuksen lakkauttamista. Myös kiinteistöistä luopumiseen sisältyy merkittävä riski – tilat voivat päätyä taholle, joka ei hoida kiinteistöön liittyviä velvollisuuksia ja vastuita.

Ympäristöministeriön, Kuhmon kaupungin ja Metsähallituksen edustajien kesken on sovittu keskustelutilaisuus pidettäväksi 6.6.2024. Tapaamisessa keskustellaan tarkemmin säästöohjelmasta, käydään läpi kaupungin näkemyksiä sekä keskustellaan yhteisesti Tönölänniemen kiinteistöjen tulevaisuudesta ja asiakaspalvelun järjestämisestä alueella.

Kuhmon kaupunki on valmistellut esityksen korvaavasta kompensatiosta tulevia neuvotteluja varten. Ystävyyspuiston opastus- ja tutkimuskeskus on aikanaan

perustettu suojelualueiden perustamisen kompensationsa. Taustalla on laki, jonka velvoittavuutta ympäristöministeriössä nyt tarkastellaan. Kuhmon kaupunki haluaa omalta osaltaan saada selvyyttä asiaan, sekä siihen, miten kompensatiolupausta voisi hyödyntää, jos luontokeskuksen toiminta kaikesta huolimatta lopetetaan.

Esittelijä Kaupunginjohtaja Juntunen Juhana

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää antaa liitteen mukaisen kannanoton ja kompensatioehdotuksen.

Päätös Kaupunginhallitus yksimielisesti hyväksyi kaupunginjohtajan päätösehdotuksen.